

Rudolf van Lier, **Tropische tribaden. Een verhandeling over homoseksualiteit en homoseksuele vrouwen in Suriname**. Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde, Caribbean series 4. Foris, Dordrecht 1986, 84 p.

Studies over dit onderwerp zijn schaars, zeker als het gaat om vrouwen buiten Europa en de Verenigde Staten. Deze overweging heeft de auteur ertoe gebracht onderzoeksmateriaal dat al bijna veertig jaar lang in zijn archief was blijven liggen, alsnog te publiceren. Het lijkt wel of hij, enigszins tot zijn eigen verbazing, heeft bemerkt dat de vooruitgang van de wetenschap in theoretisch noch empirisch opzicht van dien aard is geweest dat zijn bescheiden aanzet van jaren her als achterhaald en dus afgedaan moet worden beschouwd.

Het tegendeel is namelijk waar; in een aantal opzichten was de auteur zijn tijd vooruit. Het gaat om case-studies, waarin vrouwen uitvoerig over haar eigen leven aan het woord worden gelaten. Als onderzoeker heeft hij zich bescheiden opgesteld; hij noteert het levensverhaal dat hij, naar eigen zeggen (p. 43) slechts sporadisch onderbrak om op bepaalde punten meer duidelijkheid te krijgen. De vrouwen hebben hierop gereageerd door met animo en grote helderheid de eigen visie naar voren te brengen. Zij zijn ook opvallend openhartig geweest.

Als onderzoeker is Van Lier op een argeloze manier, bijna als amateur, te werk gegaan. Hij liet 'de theorie' waarvan hij, zoals blijkt, terdege kennis heeft genomen, even terzijde. Deze sloot immers slecht aan bij zijn benadering. Aan de andere kant schiep dit feit voor hem juist de ruimte om zijn eigen opvatting over de 'normaliteit' van homoseksualiteit, toen nog niet algemeen geaccepteerd, te kunnen volgen. Hij streeft er niet naar een 'hard' betoog in termen van causale factoren op te bouwen, maar is bereid zich te laten leiden door wat hij hoorde en waarnam. Ook in zijn grotere werk was hij gewend dit te doen, om de meer kwalitatieve en kwantitatieve gezichtspunten te kunnen combineren. Als historicus dacht hij in grootschalige ontwikkelingen en de moderniseringssociologie had hem vertrouwd gemaakt met een sterk empirische, cijfermatige aanpak. Bij het zoeken naar een verklaring laat hij dan ook verschillende factoren de revue passeren, zoals de invloed van de sekseratio of het 'vrouwenoverschot', van de sociaal-economische stratificatie op het gezinstype, en bouwt hieruit een behoedzame argumentatie op. Tevreden hiermee is hij echter niet. Eigenlijk laat hij vooral zien hoe 'strategisch' de keuzen van vrouwen zijn. Hij wist goed te luisteren en ving op hoe groot de ambiguïteit is in bijna alle uitspraken. Hij komt dan ook niet tot scherp geformuleerde conclusies, maar heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de verkenning van deze complete materie.

Deze benadering is geworteld in een seigneuriale en liberale levensstijl, waardoor de auteur weinig geneigd was anderen een bepaald standpunt of een theorie op te dringen. Met dit boekje wordt de lezers een blik gegund in een wereld die waarschijnlijk voorgoed

voorbij is. Door het plaatje op de kaft – een naïeve schildering van het Paramaribo van vroeger – wordt de sfeer waarin dit onderzoek verricht werd, goed getroffen. Dank zij een curieuze mengeling van kleinstedsheid en wereldwijsheid, van statusonderscheid en de intimiteit tussen Surinamers onder elkaar, is er 'rapport' ontstaan tussen interviewer en 'onderzoekspopulatie'. Als heer van stand brengt de onderzoeker op een mooie rustige namiddag een bezoek aan vrouwen die een lagere plaats in de sociale rangorde innemen, en tegelijk zit hij daar als 'vriend tussen vriendinnen'. 'Ik had tijdens de interviews de indruk dat de vrouwen het op prijs stelden dat iemand, die zij door beroep en herkomst tot de eerste laag van de samenleving rekenden, belangstelling voor hun levenservaringen en het matischap had' schrijft hij op p. 43, en vervolgt: 'Na beëindiging van het interview gaf ik de informant een klein geldgeschenk voor de welwillendheid met mij te spreken; dit was van tevoren niet overeengekomen'. Dit optreden behoort bij een tijdperk, en is hoe dan ook onnavolgbaar voor latere onderzoekers met een sterk gelijkheidsethos. Het gaat hier waarschijnlijk niet om een bewust gekozen onderzoeksstrategie, maar deze wierp wel vruchten af. Ongetwijfeld heeft deze aanpak de onderzoeksresultaten op een bepaalde manier beïnvloed, maar deze heeft tegelijkertijd ook een wereld kunnen oproepen. Deze recensie schrijf ik op de dag van de crematie van de auteur, wat het besef van 'voltooid verleden tijd' versterkt. Het is goed dat dit boekje de herinnering aan een periode en een stijl van onderzoeken levend kan houden.

W. van Wetering